

Babnen

Vejlby-Strib Lokalhistoriske Forening

2¹⁹⁹⁹

Formand:

Skjold Christensen 64 40 28 41
 Vejlbysvej 2 D, Vejlbys.

Næstformand:

Jørgen Lundsgaard 64 4018 80
 Lerbjergvej 9, Vejlbys

Sekretær:

Finn Lopdrup Fauk 64 40 10 63

Kasserer:

Ketty Hansen 64 40 61 56
 Strib Landevej 44, Strib

Bestyrelsesmedlem:

Preben Lindvig Hansen 64 40 63 38
 Tårupvej 31, Røjle-Tårup

Suppleanter:

Arne Schmidt Andersen 64 40 10 53
 Nørre Allé 37, Strib
 Kirsten Fauk

Revisorer

Børge Jensen
 Knud Warming

Revisorsuppleant:

Anna Kierkegaard-Hansen

Hvordan bliver man medlem?

Ring til et af bestyrelsesmedlemmeme,
 eller indsend kontingentet til:

Giro 9 86 21 37, Vejlbys-Strib Lokalhi-
 storiske Forening, Strib Landevej 44,
 5500 Middelfart.

Kontingentet er 50 kr. om året pr.
 husstand. Enkeltpersoner i den gam-
 le Vejlbys-Strib kommune betaler kun
 35 kr. - mens andre enkeltpersoner
 betaler 50 kr.

Vabnen

Vejlbys Strib Lokalhistorisk Forening

Nr. 2

1999

INDHOLD:

"Frederik"	1
Stribgården og dens ejere	4
Gårdbrände	10
Skoleliv i Vejlbys	
omkring 1900	13
Lods Hans Jørgensen Strib	21
Opfølgning	24

Redaktion: Kirsten Fauk

Trykning: DS-TRYK, Fredericia
 ISSN 0906-5008

SATS:

Jens Ulrik Thomsen

Næste nummer udkommer
 Februar 2000

Deadline 15. december 1999

Forsiden: Tegning Evald Henrik
 (1907-94),
 Staurbyskov.

Strib har haft mange originaler. En af dem var Frederik Petersen, som der går mange historier om.

Anna Kirkegaard-Hansen tegner her et sympatisk portræt af

“Frederik”

Hvem var Frederik? Jeg er sikker på, at der stadig er en del ældre Stribonitter, der husker ham.

Min første erindring om ham går tilbage til efteråret 1916, hvor jeg som 5-årig kom med mine forældre til Strib fra København,

Oppe ved hotellet så jeg tit en mand gå rundt, snart ved hotellet, det nuværende Sofiehøj, snart ved staldene eller ovre ved Koncertsalen og Cottagen. Jeg spurgte min far om, hvad det var for en mand.

"Han er hotelkarl", fortalte min far mig, "og det er ham, der passer på, at der er orden alle vegne."

I foråret 1917 flyttede vi ned i mit nuværende hus på Tjærepletten 42. Her tegnede der sig et nyt billede for mig af Frederik. En mand tydelig klædt med stok og ligesom et dårligt ben kom gående. Bag ham i passende afstand gik Frederik fra hotellet med hans taske. Når Frederik kom tilbage efter at have fulgt omtalte person til toget, kunne han godt veksle et par ord med min far, hvis han tilfældigt var udenfor.

Herren, som Frederik fulgte til toget, var godsejer Kås, som boede på Stribgården og som også var ejer af Strib Badehotel. Godsejer Kås var kommet kørende fra Stribgården, og efter at have staldet op på hotellet gik han nu fulgt af Frederik i passende afstand ned ad Hulvejen til stationen.

Somme tider kom Frederik også forbi med en hjulbør med kufferter, der tilhørte gæster på hotellet, og som skulle

have dem hentet eller bragt til stationen. I efteråret 1917 skete der en forandring på hotellet. Godsejer Kås solgte det og flyttede snart fra byen.

Strib badehotel fik en forpagter ved navn Henriksen. Han havde to børn, en datter lidt ældre end mig og så hendes lillebror Arne. Vi legede tit sammen i den store hotelhave, den tidligere private have til Sofiehøj. Her var der forskellige steder opstillet borde og bænke, så gæster udefra kunne spise deres medbragte mad og købe drikkevarer inde i krostuen.

I vores leg kunne vi så danse på borde og bænke, men nu kom Frederik og fortalte os, hvad de bænke skulle bruges til. Vi kunne i stedet for klatre i træer og lege andre steder i den store have. Vi kunne vældig godt lide Frederik, men vi havde også respekt for ham. Han boede da i det nuværende Lille Sofiehøj. Vi ville gerne snakke med ham, men længere end til dørtærskelen fik vi ikke lov til at komme. Stod døren åben, lå da også tit hans store hund i døråbningen. Men hvad der interesserede os, var nogle flasker, han havde stående i vindueskarmen med mønter sorteret efter deres værdi. Åbenbart drikkepenge, han havde fået af de forskellige gæster.

I april 1923 blev hotellet pludselig solgt, og hotelforpagter Henriksen med familie skulle være ude 15. april. Det gjaldt også Frederik, der ikke ville arbejde under de nye forhold.

Frederik passede min far op og spurgte, om han ikke kunne leje et værelse hos os bare for en månedstid, så han kunne finde ud af, hvad han nu ville. Frederik besøgte værelset, der lå ovenpå i nordsiden af huset. Det bestod af en opredt seng med sengelinned, en servante med marmorplade og servantestel, en toilet spand med låg, og i servanten var der

en natpotte, et almindeligt arrangement for et gæsteværelse dengang, hvor man ikke havde badeværelser. Derforuden var værelset møbleret med en topersoners sofa, et par stole et rundt bord med lysedug og en forligger foran sengen, og så var der naturligvis også en kakkellov. Over sofaen hang der et stort billede. Frederik ville gerne flytte ind den 15. april, men han havde jo sin hund. Hvis han nu lagde et tæppe i sofaen, måtte han så tage sin hund med.

Det blev så aftalt, at Frederik skulle flytte ind med hund den 15. april 1923. Betalingen skulle være 20 kr. for en måned. Foruden hunden kom han også med et klædeskab og en halvkiste.

Tidligt om morgenen gik Frederik med sin hund op til tømrer Madsens på Münstervej. Gamle venner, fru Madsen havde stået for køkkenet i sin tid på hotellet. Her spiste Frederik, og man passede hunden om dagen, som snart fik fast ophold der.

Tømrer Madsens havde fået en ny lejer, vores fotograf i Strib gennem mange år, Laura Petersen. Laura og Frederik blev gode venner, og Frederik trak sig ud at sit arbejde i Fredericia. I stedet blev han medhjælper hos fotograf Laura Petersen, men han boede fortsat hos os. Han gik stille tidlig om morgenen, kom sent om aftenen og gik så stille op ad trappen, at man skulle lytte efter det. Den 15. i hver måned lå huslejen de 20 kr. under hans vækkeur på lysedugen på bordet. Det fejlede aldrig.

Kakkellovnen blev aldrig brugt i hans tid. Når det blev efterårskoldt, lagde mor et vattæppe op til ham. Om foråret, når han ikke ville bruge det mere, lagde han det sammen på sofaen. Sengetæppet var altid omhyggeligt lagt sammen om aftenen.

Da jeg i 1926 blev konfirmeret, sendte han en pæn opmærksomhed til mig. Mine forældre ville invitere ham ind på en forfriskning, men han sagde nej tak, jeg er så glad for at bo her, men jeg vil helst passe mig selv. Det samme gentog sig til mit bryllup i 1932 og til mine forældres sølvbryllup i 1934.

Strib havde fået sit første bibliotek ca. 1921. Det havde til huse hos Stribs første boghandler på hjømet af Vestergade og Scharlingsvej lige over for Brugsen. Senere da der kom nye boghandlere med butik, hvor der nu har været restaurant, blev biblioteket flyttet hen til Laura Petersen, fotograf.

Engang skulle min mand have taget et billede af sig. Han gik op til fotografen, og her traf han for første gang Frederik, som han så tit havde hørt liste på trappen. De fik en lang samtale, og da min mand kom hjem, sagde han: "Jeg har truffet Frederik, han gik og ordnede bøger, han er vel nok en vidende og interessant mand at snakke med."

Efter stationens nedlæggelse 1935 kom der jo i Strib en stor forandring. Flere huse stod tomme. Far og mor blev enige om, at som den lejer, Frederik var, der gjorde så lidt ulejlighed, bortset fra, at han optog et værelse, nok gav rigeligt i leje for det. En dag, da min far traf Frederik på gaden, sagde han til ham, at han syntes, det var passende med at betale 15 kr. om måneden i stedet for 20 kr.

Frederik sagde tak, og at han vidste, at han sagtens kunne få et værelse til den pris, men han var så glad for at bo hos os, for her kunne han få lov til at passe sig selv. Fra nu af da der 15 kr. under vækkeuret hver

den 15. i måneden. Da der var gået et par år, syntes mor, at hans værelse trængte til en håndværker. Der var aldrig blevet gjort noget ved det værelse i de mange år, han havde boet der. Det øverste vindue stod lidt på klem, og tapetet havde løsnet sig ved vinduet, som også trængte til en omgang maling. Mor aftalte med en malermester i Strib, at han skulle komme om morgenen kl. 8 og male vindue, hvidte loft og tapetserere. Da malerne om eftermiddagen var færdige, begyndte min mor at gøre hovedrent. Kakkelloven blev pudset, den blev jo aldrig brugt, rene gardiner kom op o.s.v.

Da mor var færdig hen på aftenen, sagde min svigermor, der da boede hos os:

"Fru Ungerskov, tror De, at han overhovedet opdager, at der har været håndværkere."

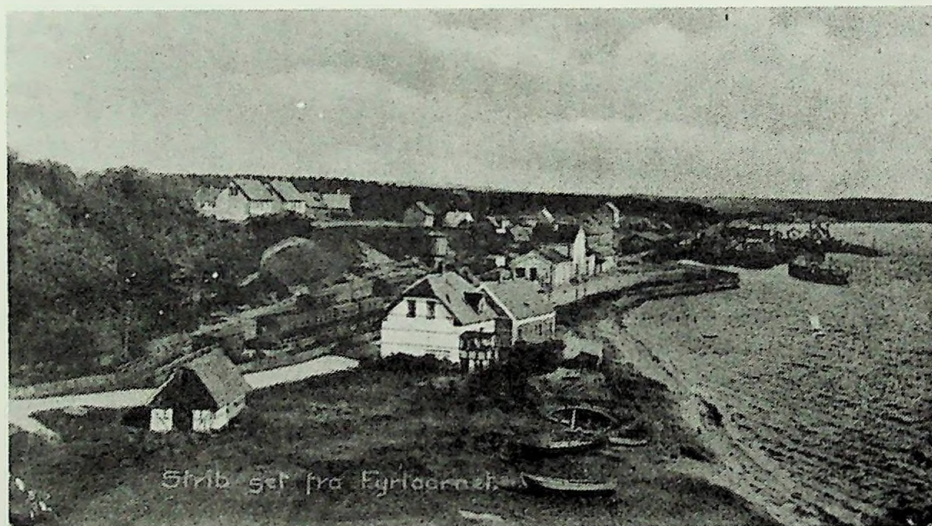
Næste morgen ved ottetiden, da mor var kommet op, bankede det på hendes

dør. Det var Frederik. "Tak, fru Ungerskov, fordi De har gjort mit værelse så fint i stand. Jeg synes, det er rimeligt, om jeg nu giver 25 kr. i husleje. Alt er også blevet dyrere efter krigen". Fra nu af lå der hver den 15. i måneden 25 kr. under vækkeuret på bordet.

Årene gik, og engang i midten af halvtredserne døde Laura fotograf. En måneds tid efter kom Frederik en eftermiddag og ringede på hos mor medbringende en fin blomst. Han ville gerne sige op og tak for de mange år, han havde boet hos os. Laura var død, og i overensstemmelse med hendes Ønske, skulle han overtage hendes lejlighed.

Hvor længe han selv levede efter dette, ved jeg ikke, men jeg så en dag på kirkegården, at han var begravet i samme gravsted som Laura Petersen. Hans navn var Frederik Petersen.

Det lejemål, der kun skulle have varet en måneds tid, kom til at vare ca. 33 år.

Strib set fra Fyrtaarnet, o. 1910-15. Fra venstre ses fiskernes 'tøjhus', og familien Ungerskovs hjem fra 1917 ses mellem det hvide hus og banegården. (Strib/Røjleskov lokalhistoriske Arkiv)

Stribgården og dens ejere

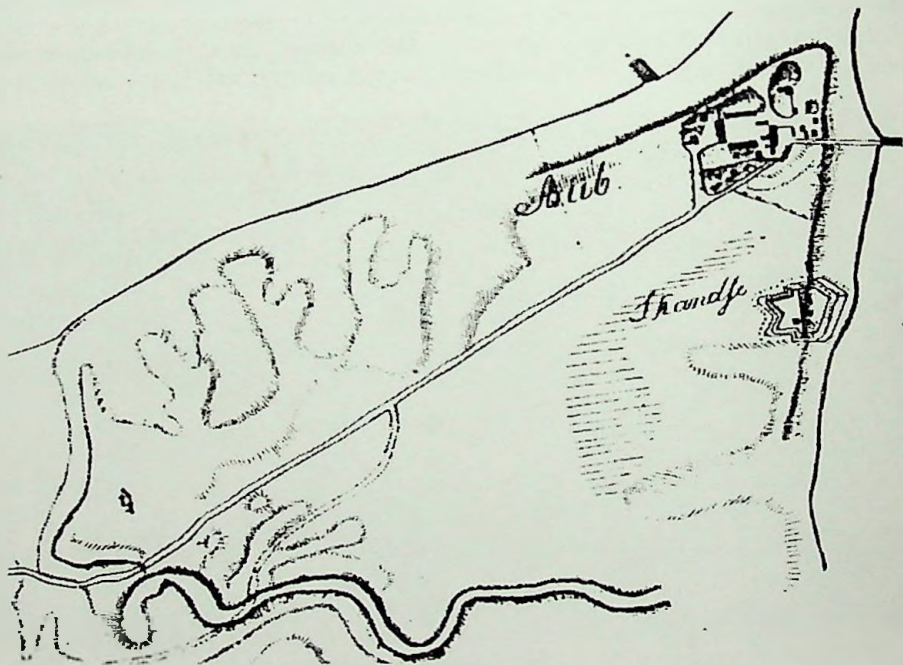
Af Finn L. Faulk

Lige ved siden af Strib sognegård ligger Stribgården. I 70 år var den Stribs eneste større landbrug, og på dens marker er der i dag bygget hundreder af villaer. Inden Stribgården blev bygget, var Færgegården Striboddes eneste landbrug. Helt op til midten af 1800-tallet bestod bebyggelsen på Stribodde kun af Færgegården og omkring 20 små stråtede fiskerhuse omkring den nuværende Rolighedsvej. Færgegårdens ejere levede af færgeriet (der var ansat 6 rokarle), gæstgiveriet, hvor folk kunne blive beværtet og overnatte, ålefiskeri fra ålegårde helt rundt om Stribhalvøen fra Middelfart til Båring og landbrug.

I 1852 købte skibskaptajn Hans Peter Schmit Færgegården med 232 td. land af C.V. Dehlholm. Dehlholmfamilien havde ejet Færgegården fra 1793, og da Hans Peter Schmit var gift med Magdalene Bolette Dehlholm, forblev den i slægtens eje.

Kaptajnen døde i 1884, men hans kone overtog ledelsen af Færgegården indtil 1898, hvor hun solgte størstedelen af ejendommen til et konsortium bestående af finansfolk og muremestre, som ville ombygge færgegården til et moderne badehotel og udstykke grunde til villabebyggelse.

Ved denne lejlighed blev landbruget udskilt, og familien Schmit lod en landbrugsejendom – Stribgården – opføre en kilometer øst for Strib jernbanestation, og her slog familien sig ned.

1801 kortet viser tydeligt den store skanse der blev anlagt på klinten ved Nordstranden sar. den firlængede færgegård og 8-9 småhuse. (Museumshjomet 22/7 1998 v. Peter Dragsbo)

Stribgården

Stribgården er en firelænget gård med stuehuset mod syd. Som det var almindeligt på den tids finere huse havde det frontespice (trekantet overbygning på tagets forside.) Mod nord lå laden, og to længer fra Færgedgården (de var opført af træ) blev flyttet til Stribgården og udgjorde heste- og svinestald mod vest og kostald mod øst.

Mellem stuehuset og kostalden lå foder-mesterboligen, som også husede karlene.

Landevejen fra Staurby til færgestedet på Strib gik dengang østen om gården. (Vejen kan endnu anes på engen overfor Superbrugsen.)

Kammerråd Schmidt.

I 1906 blev Stribgården afhændet til kammerråd Schmidt. (Kammerråd var oprindeligt en embedsbetegnelse, men blev senere en titel af underordnet rang).

Sammen med en komité arbejdede han ihærdigt på, at Stribs 6-700 indbyggere kunne få en kirke. Stribboerne var ikke flinke til at gå i kirke, men det skyldtes delvis, at der var så langt til Vejlbj kirke - en mil. - Med den tids transportmidler - hestevogn - var der store besværligheder ved barmedåb, bryllupper og begravelser - især om vinteren - og de stakkels børn, der gik til konfirmationsforberedelse, måtte trave frem og tilbage fra Strib til Vejlbj præstegård. Derfor ønskede man stærkt at få egen kirke. Kammerråd Schmidt gav tilsagn om, at han ville skænke en grund på en td. land til den nye kirke. I 1911 indviedes Strib kirke.

Niels Adolf Christoff Kaas

Den næste ejer var godsejer Niels A. C. Kaas, som i 1909 købte Stribgården med 140 td. land for 85.000 kr.

Godsejer Kaas og Sarah Heiberg

Niels Kaas var en markant personlighed, som kom til at betyde meget for Stribs videre udvikling. Han var adelig. Hans far var Gebhard Valentin Kaas til stamhuset Bedergård. Slægtsvåbnet var en mur, og slægten kunne føres tilbage til 1300-tallet. De "ægte" Kaas'er blev kaldt "Mur-Kaaser".

I marts 1912 købte han også Færgedgården med koncertsalen, og det lykkedes ham at gøre den til et mondænt badehotel, hvor der om sommeren var underholdning af tidens største kunstnere, som tiltrak et publikum fra store dele af Vestfyn og Østjylland.

I 1913 forsøgte han sig som politiker. Han stillede som konservativ op mod den radikale C. A.V. Slengerik, og han førte en elskværdig og munter valgkamp, men opnåede kun 311 stemmer. Hans hustru var Sarah Henriette Heiberg. Hun var sammen med sine to søstre blevet adopteret af den kendte førstedame i dansk teater Johanne Luise Heiberg, der som bekendt var gift med teaterdigteren Johan Ludvig Heiberg (Elverhøj og Nei bl. a.). Da han døde, følte hun sig ensom og adopterede de tre piger. Deres far var en dansk skibskaptajn, og deres mor var en indfødt kvinde på St. Croix, men parret var ikke gift.

Pigerne var mørkere end almindelige danskere og blev kaldt: De tre små kreolerinder. De var smukke og intelligente og fik den bedste opdragelse, bl.a. i Schweiz. Sarah havde en stor del af æren for de kontakter, hendes mand fik med tidens store kunstnere. Hun havde mødt de fleste af dem i sin tidlige ungdom.

Strib kirke hørte under Vejlbys sogn og havde samme præst som Vejlbys.

I 1914 forsøgte en kirkekomite med kammerherre Kaas i spidsen at få Vejlbys sogn delt, så Strib og Røjleskov fik egen præst. Ved denne lejlighed tilbød Niels Kaas at skænke en egnet grund til præstegård. Først i 1918 blev Vejlbys sogn delt, og præstegården blev placeret på den grund, han havde skænket. (Nørre allé 38.)

Kaas udstykkede adskillige grunde ved Strib havneby, men i 1917 solgte han overraskende badhotellet i september måned, da badesæsonen var slut, og en måned senere afstod han Stribgården til grosserer Søren Pors, Odense for 240.000 kr. I stedet købte han herregården "Lundbæk" ved Nibe.

Grosserer Søren Pors.

Da grosserer Søren Pors, Odense, købte den 100 td. land store Stribgård, må han have set muligheden for en hurtig fortjeneste. (Vi er jo i gullaschtiden) Hurtigt frasolgte han grunde for 80.000 kr. og 3/4 år efter købet, solgte han gården for 420.000 kr. til proprietær Holme fra Trunderup, men hverken Cottagen, som var lavet om til mejeri, delejeboliger, der var ejet af Stribgården

Lufffoto af Stribgården, sidst i 1940'erne (Odense Lufffoto)

eller 11 td. land ved "torvet" (Øster allé/-Skolevej) indgik i handelen.

Proprietær Holme og sagfører Mads Larsen.

Proprietær Holme havde købt dyrt og havde vel håbet på, at prisudviklingen ville fortsætte. Men indtjeningen svarede ikke til udgifterne og allerede året efter kunne han ikke klare sin forpligtelser, og Stribgården blev sendt på tvangsauktion.

Sagfører Mads Larsen fra Ringe erhvervede ejendommen for 160.000 kr.

Ejendommen var nu kommet ned i et rimeligt leje og krigsspekulationen var skåret væk, og det medførte, at han kunne fortsætte udstykningen til priser, der var lavere, og som folk ville betale. Året efter fandt han en køber til Stribgården.

Marius Andersen

Den nye ejer hed Marius Andersen. Han blev kendt, da han radikalt gik ind i en gammel strid om havbadning ved nordstranden.

Den gang havde ejerne af grunde, der gik ned til havet strandretten, og fremmede måtte ikke opholde sig på deres strand eller bade fra den. Det var der alligevel mange, der gjorde, til stor irritation for grundejerne, der klagede til politiet.

Politiet fastsatte derfor nogle regler for badning ved nordstranden: Fra badehotellet til kablet med de undersøiske telegraftråde (enden af Korsvejs allé) måtte der udelukkende bades fra badehus og med badedragt. Fra kablet til vindmøllen (øst for Gl. slot) måtte der bades fra åben strand, men kun med badedragt, og fra vindmøllen og videre mod Røjle Klint måtte der bades med eller uden badedragt. Man må huske

Familien Nielsen på Kristiansminde ved Røjle klint syer tobak sammen.

på, at strandbadning ikke var så almindelig, som i vore dage, og mange ejede ikke en badedragt, så når man en sjælden gang havde lejlighed til at bade, sprang man bare i bølgerne, som man var. Grundejerne ved nordstranden klagede nu over, at såvel voksne som børn badede uden badedragt fra åben strand. Derfor blev det forbudt at bade uden badedragt helt ud til klinten. Det gav anledning til en del avisskrivelser, og en skønne dag satte Stribgårdens ejer pigtråd op omkring stranden, der stødte op til Stribgårdens jord. Pigtråden gik over hele strandbredden ud i vandet fra hulvejen ved Gl. Slot og til vindmøllen. Marius Andersen satte en annonce i avisen, hvori der stod: "På grund af den tiltagende ufred forbydes alle uvedkommende adgang til Stribgårdens strande." De, der ønskede at opholde sig på Marius Andersens strand blev krævet for et par kroner. Naturligvis gav det også anledning til klager, og en måned efter, da badesæsonen var slut afsagde fredningsnævnet en kendelse om, at adgangen til stranden skulle være fri, hvad den også blev. Badeproblemet blev ved med at dukke op, indtil det ved lov blev tilladt for alle at bade fra kysten overalt.

Efter syv år solgte Marius Andersen Stribgården til proprietær Anders Busse.

Proprietær Anders Busse.

Anders Busse var så uheldig, at han havde Stribgården, da den økonomiske verdenskrise bredte sig til Danmark. I oktober 1929 faldt bunden ud af aktiemarkedet på børsen i New York. Det var indledningen til en verdenskrise, der først bredte sig til de lande, der aftog vores landbrugsproduktion, og i 1930 nåede den Danmark. Priserne på landbrugsvarer faldt. Indtjeningen blev negativ, og mange landbrugsejendomme

kom på tvangsauktion. Så galt gik det dog ikke for Stribgården, men at det var en svær tid for Anders Busse, kan ses af, at Stribgårdens bygninger forfaldt. Der var ganske simpelt ikke råd til at istandsætte dem, når de trængte til det.

Anders Busse udnyttede Røjle mose, som hørte til Stribgården. Han gik ikke selv ind i tørveproduktionen, men han lod andre købe retten til tørvegravning. Ikke mindst H. P. Bebe skabte sig en stor produktion i den del af mosen, som går fra Røjlemosevej/Gl. Slotsvej.

Mange privatpersoner - især arbejdsløse - skar tørv til eget forbrug i Stribgårdens moser. Det foregik på den måde, at de betalte et beskedent beløb pr. 1000 tørv, de selv gravede.

I 1943 afstod han Stribgården og flyttede til Brenderup.

Det var en læge Alstrup, der overtog gården, som han drev ved en bestyrer, men efter ½ år videresolgte han den til proprietær Georg Jensen.

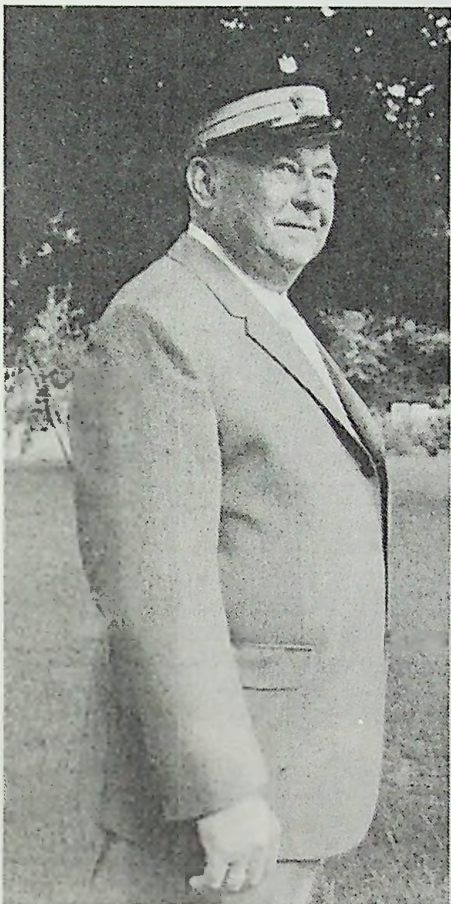
Proprietær Georg Jensen

Georg Jensen kom fra Gamby, hvor han havde haft Viemes Søndergård. Han kom til en forsømt gård, men i løbet af kort tid fik han sat den i stand, så den blev en mønstergård.

Det var stadig vanskelige tider for landbruget, men Georg Jensen var initiativrig. Han dyrkede selv tobak - han havde 10 td. land med fynsk tobak, og han opkøbte tobak fra de mange tobaksdyrkere i omegnen, og videre-solgte den. I sæsonen havde han 30 piger til at "sy" tobakken, d. v. s. sætte tobaksbladene på snore, som så blev hængt op i tobaksladens øverste del for at tørre.

Han havde opført en tobakslade ved gården, men under en storm væltede laden, og 40 tons tobak blev ødelagt. Men tobak var en god forretning under krigen og i de første efterkrigsår.

Georg Jensen oprettede Strib Ejendomshandel og solgte grunde og huse. Han udstykkede 10 grunde ved Gl. Slotsvej, og i 1967 solgte han Stribgårdens jord fra. Det var Vejlbys-Strib kommune, der var køberen. Kommunen videresolgte jorden til L. A. B. (Landsforeningen til Arbejdsløshedens Bekæmpelse var en organisation, der skulle bekæmpe arbejdsløshed ved at sætte forskellige arbejder i gang) L.A.B.

Georg Jensen med sognefogedkasket

byggemodnede store arealer, og på Stribgårdens jorder findes i dag de store byggerier Stribgårdsvej, Færggårdsvej og "Musikkvarteret" (H. C. Lumbyesvej, Homemannsvej o. s. v.)

Den 5. maj 1945 blev Stribgården beslaglagt af modstandsbevægelsen, som brugte den som hovedkvarter i den første tid efter den tyske kapitulation.

Georg Jensen blev udnævnt til sognefoged i 1950. Sognefogeden havde politimæssige beføjelser og opgaver i landkommunerne. Samtidig var de "giftefogeder" ved borgerlige bryllupper og havde mange andre opgaver, f. eks. opkrævning af skattegæld. I 1974 solgte han Stribgårdens bygninger til direktør Max Nielsen og flyttede ind i en villa, som hans søn havde bygget på Kåsvænget.

Direktør S. Max Nielsen Sonnimax

Ingeniør S. Max Nielsen flyttede sin virksomhed fra Nivå til Strib. Han ombyggede Stribgårdens avlsbygninger til handels- og kontorformål, og han gjorde det så smukt, at Turistforeningen præmierede resultatet.

I dag er Stribgården et leverandørcentrum for dansk støberi- og sandblæsningsindustri.

S. Max Nielsen er meget kunstinteresset og formand for Strib Kunstforening. Stribgården har haft mange ejere, og den har oplevet op- og nedture. Den blev bygget som en finere landbrugs-ejendom, og i dag som 100-årig er den stadig en stadselig gård, smuk og velholdt - en pyrd for Strib.

Gårdbrande

Af G. A. Schwaner

Malemester og brandinspektør G. A. Schwaner i Middelfart førte i sin tid dagbog over byen og omegnens brande fra 1901-21. Bogen blev genfundet og udgivet i 1989 af Middelfart kommune.

23. September 1920.

Staurby Vestergaard.

Ejeren lider et stort Tab.

Er Ilden paasat af en Vagabond.

De tre Længer til Søren Peter Larsens Gaard, Staurby Vestergaard, er i Nat ved Halvtotiden nedbrændt. Ved Brandens Opkomst laa Ejeren og hans Familie samt alle Folkene i den dybeste Søvn. Men heldigvis vækkedes Forkarlen i Tide ved at Lysskæret fra den brændende Lade,

hvor Ilden først opstod, faldt lige i Ansigtet paa ham.

Han fik i en Fart alle vækkede, og man gik straks i Gang med at redde, hvad reddes Kunde, hvilket ikke var saa ganske let, da Ilden hurtig forplantede sig til to andre af Gaardens længer.

Stuehuset, der lige som den ene Længe var tættet med haardt Tag, modstod dog heldigt Ilden, idet Vinden bar bort derfra.

Men Ejeren, der i længere Tid har været syg af Gigtfeber, og endnu var sengeliggende, blev dog under Branden ført til en anden Gaard i Byen, hvorfra han i Dag atter er vendt tilbage til Hjemmet. At Nattens Begivenheder ikke har været heldig for den syge, siger sig selv.

Takket være den Iver, Gaardens fem Karle udfoldede for at redde Besætnin-

Vends 99

Årbog for Lokal- og Kulturhistorie på Vestfyn

Bogen kan bestilles

hos bestyrelsen inden 1. november

Medlemspris:

80.00

gen, lykkedes det at faa saa godt som alle Dyrene, 9 Heste, 16-17 Køer, en Del Ungkvæg og 19 Grise, samt det meste af Fjerkræet uskadt ud af Staldene. Men det sidste Dyr kom kun ud i yderste øjeblik, idet Redningsarbejdet fortsattes lige til Taget var ved at skride ned over en af Karlene. Det strejfedes hans Ryg, men heldigvis tog hans Tøj af for Gnisterne. Der, var endnu 5 Kalve tilbage, som man desværre ikke kunde fravriste Lueme. Der samledes hurtigt paa Brandstedet en Mængde Mennesker, ligesom Sprøjterne fra Staurby, Gamborg og Middelfart ogsaa kom til Stede. Men overfor det vældige Ildhav, der lyste helt ind til Middelfart, var alle Slukningsforsøg for-gæves, og man maatte derfor samle Arbejdet for at redde Stuehuset, hvad som nævnt ogsaa lykkedes.

Ved Branden lider Søren Peter Larsen et stort Tab, idet Ilden forbrændte alt den indavlede Sæd samt hvad han ejede af Avlsredskaber, Vogne og Maskiner. Det var altsammen assureret i Asperupkassen. Men langt fra i Forhold til dets Værdi. Hvorledes Ilden er opstaaet, vides ikke. Man Gisner paa, at en Vagabond, der har villet søge Nattelogi i Laden, enten ved Uforsigtighed eller maaske med Vilje har fremkaldt den. Ilden er nemlig opstaaet lige i Vindsiden i et Hjørne mellem Stald og Lade. Beboerne mener kort efter Branden at have set en mistænkelig Person skynde sig ad Strib til. Politiet undersøger nu nøjere, om denne Formodning kan have noget paa sig.

26. April 1921.

Aulby Damgaard.

Den røde Hane galer over Aulby.

Ved godt 8-Tiden i Aftes kunde man fra Middelfart Havn se et mægtigt Ildskær

bag Staurby Skov. I Aftenskumringen var det ikke helt til at bedømme, hvor det var, det brændte, og den almindelige Mening var, at det var en Gaardbrand i Staurby. I stort Tal tog Middelfarterne paa Cykle og til Fods Kursen mod Staurby Skov, men snart blev man klar over at have taget fejl Bestik.

Hurtigt rygtedes det imidlertid, at det var Aulby Damgaard (tilh. Rs. Mortensen), der brændte, og Rygtet viste sig at tale sandt. Flere Hundrede Middelfartere, Børn og Voksne, løb og cyklede efter Brandstedet. Bogensevejen var uden Tvivl i Aftes saa stærkt befærdet som nogensinde før.

En Mængde Cyklister havde i Farten fuldstændig glemt Lygten, og der havde sikkert været Masser af Penge at tjene for Middelfart Politi.

Branden paa "Damgaard" opstod ved 8-Tiden. I Porten bemærkede man et Lys-skær, man mente stammede fra en Cyklelygte, men snart opdagede man, at det brændte livligt over Porten. Hvorledes Ilden er opstaaet her, vides endnu ikke med Bestemthed, men det antages, at den er foraarsaget ved Kortslutning. Trods ihærdige Forsøg var det umuligt at slukke Ilden, der med stor Hast bredte sig i det brandbare Materiale. Sprøjterne fra omegnen, deriblandt ogsaa Middelfart Brandvæsen, blev tilkaldt, og hurtigt var de forskellige Slukningstog paa Vej til Brandstedet.

Inden Sprøjterne kom til Stede, havde Ilden imidlertid bredt sig til samtlige tre straaetækkede Længer, der i Løbet af faa øjeblikke var et eneste Flammehav. De mægtige Flammer buldrede med en Voldsomhed, der gjorde det umuligt at tænke paa Slukningsarbejde. Arbejdet koncentreredes derfor om at redde det heldigvis teglhængte Stuehus - og det lykkedes

Julegave til medlemmerne

Foreningen har i år fået råd til en tredje udgivelse, som medlemmerne vil modtage i november måned.

Det drejer sig om en række aviskronikker fra 1925 og 1932, skrevet af dr. phil Paul Elsner (1866-1945) med titlerne:

“Småtræk fra Vejlby sogn”
og
“Strib før og nu”

**Medlemmerne vil kunne købe ekstra eksemplarer
til gavebrug for en billig penge.
Ca. 25-30 kr. + forsendelse udenbys**

Skoleliv i Vejlbym omkring 1900

Af Johanne Beck

Johanne Müller blev født i Røjle i 1897 som datter af mejeribestyrer C. Müller og hustru Ingeborg. Hun var nr. 2 af en børneflokk på fire: Alfred, Johanne, Sofie og Agnes.

Alfred blev civilingeniør, Johanne lærer, Sofie koncertsanger og Agnes ligeledes lærer. I 1921 blev hun gift med lærer Laurits Beck, i 1964 tog de deres afsked og flyttede til Droselvej 1, Middelfart

Efter inspiration af Åge Petersens "Vejlbym" skrev hun selv i 1974 sine erindringer, som hun kaldte: "Røjle, minder og virke", "Min lykkelige barndom", eller bare "Farmor fortæller".

De håndskrevne erindringer starter med faderens ansættelse som mejeribestyrer ved det nyoprettede mejeri i Røjle i 1885 og slutter med hans død i 1949.

Ud over familien og mejeriet fortæller hun om sin barndom, sin skolegang og konfirmation og om dagliglivet i Røjle. Der berettes om naboerne, feriekolonien, Røjle mejeris 25 års jubilæum, i alt flere end 33 overskrifter på 191 håndskrevne A 4 ark. En stor tak til sønnen Svend Beck, som velvillig har lånt mig en af bogenes kopier, hvorfra. Følgende uddrag er ordret gengivet.

P. S Feddersen

Den gamle skole i Vejlbym.

Lige nord for Vejlbym kirke ligger den gamle skole. Den ser næsten ud som først i det tyvende århundrede, blot lidt mere pyntelig, vil nogle vel mene, fordi stråtaget er erstattet med et cementtag,

og der er sat en kvist med et par vinduer midtpå.

Legepladsen er væk, for der er blevet bygget en ny og større skole syd for kirken og præstegården, og da den er opført på Aulby jord, kaldes den nu Aulby skole.

De små tremmedøre er også væk, gymnastikredskabene, som stod i et hjørne af legepladsen, bomme, klatrestang, ringe og trapez er "en saga blot", haven er anderledes, kun det store gråpæretræ står der endnu.

I den gamle skole var der kun ét klasseværelse med to tofags vinduer både mod syd, vest og nord, i den øvrige del af bygningen boede læreren med sin familie, og skønt der i 1905 og 1906 var 78 og 81 børn i gennemsnit, måtte den ene lærer klare hele undervisningen.

Der var kun to klasser. De små gik i "den lille klasse" hveranden dag, og de store fra 10 - 14 år gik i "den store klasse" de andre tre dage i ugen. Men det var altså den samme skolestue og de samme borde og bænke, der var for store til de små og for små til de store.

Der var kun ét klasseværelse.

Da vi kun har haft det ene klasseværelse, og der ikke skete forandringer i min skoletid, kan jeg endnu se det hele tydeligt for mig.

Oppe mellem vindueme mod vest stod pulten, hvor læreren havde grifler, penne og penneskafter og blyanter, som han solgte til skolebørnene. I skabene under pulten lå de nye skrivebøger, bibelhistorier, danmarkshistorier m. m. Vi købte bøgerne, og læreren skrev navn i med det samme. Lærer Nielsen spurgte somme tider, om han skulle skrive navnet med almindelig skrift eller med sin håndskrift. Jeg valgte det sidste, og den særprægede skrift kender alle, som har gået i skole til ham.

*Veilby Skoles legeplads, ca. 1905, Det Kgl. Bibliotek.
Johanne Müller ses som nr. to fra højre.*

Der var tre rækker tomadsborde, og nede, ved den nederste væg stod en høj og bred reol, som indeholdt læsefor-
eningens bøger. Mellem dette "bibliotek" og kakkelovnen stod brændekassen, som var en yndet siddeplads om vinteren, når vi i middagsfritimen spiste vor mad. Over den hang der et par firkan-
tede trækasser med glas for. I den ene var der historiske billeder og i den anden naturhistoriske. Billederne kunne vi betragte en hel uge, så blev de taget ud og skubbet ind bag de sidste i kasseme. Danmarks- og palæstinakortet havde vi altid for øje, men europakortet måtte vige pladsen, når vi skulle lære om Amerika og de andre fremmede verdensdele, for så kom den vestlige eller østlige halvkugle op at hænge. Gangen var ikke større end en almindelig gang. Ved den ene side stod hylden

med de mange rum til skiftefodtøj, og ved den anden langsideside var der knager. Om morgenen kunne det nok gå an med den lille plads, men når vi fik fri, var der trængsel og mange gange blev én strop revet i stykker.

Skoledagen var seks timer lang og ens for store og lille klasse. Om vinteren gik vi i skole fra kl. 9 -16 med en times middag. Hen på formiddagen spurgte læreren: "Er der nogen, som vil ud?", og så var det altså om at benytte lejligheden.

Om sommeren mødte de store børn dog kl. 7 og blev ved til kl. 13, da var der ingen middagspause, men kun et spisefrikvarter om formiddagen.

Min første skoledag.

Det nye skoleår begyndte den 1. maj. Den første skoledag var ikke af længere

varighed. Jeg skulle være i skolen kl. 13, og jeg var ikke forknytt - tværtimod - , jeg kunne nok selv gå den kendte vej til Vejlbj. Det var ikke almindeligt på den tid, at mødrene fulgte børnene til skole den første dag, men mor gik dog med Sofie helt ned til Møllevejen, da hun skulle begynde sin skolegang.

Jeg havde samlet ikke så få skolekunds-kaber ved at høre på min bror Alfred, så jeg kunne både stave og tælle til 100. Det sidste var meget vigtigt, for så fik man en griffel helt gratis og måtte endda selv vælge farven på papiret. Den kostede ellers 1 øre, og de tykke griffler, som vi brugte i store klasse 2 øre pr. stk..

I naturhistorieklassen så vi den dag billedet af en kat med søde, små killinger, og det var heller ikke så vanskeligt at fortælle noget om. Jeg har nok ikke sat mit lys under en skæppe", for lærer Nielsen sagde senere til mor: "Det er en lille dygtig pige, De har sendt mig."

Min første skoledag endte dog temmelig trist, for min A. B. C. blæste fra mig og havnede i Jens Hansens mergelgrav. Jeg prøvede at få fat i den, men forgæves, og jeg græd, da jeg kom hjem. Mor sad ved køkkenbordet og syede på maskine, hun trøstede mig og sagde, at det var godt, jeg ikke var faldet i mergelgraven. Far tog en rive og gik ned og bjergede bogen i land.

De dygtigste sad Forrest.

I skolen havde vi kun religion, dansk, regning, historie, geografi og sang, og ved eksamenen hen i april blev vore færdigheder belønnet med et 4 tal ud for hvert fag. For vor gode opførsel fik vi også 4, og jeg må hellere nævne, at det var den højeste karakter, der blev givet.

Der var dog også børn, som fik mindre i alle fagene, og når vi næste dag kom i

skole, måtte vi selv skrive vore karakterer op og lægge dem sammen. Derefter blev der foretaget om- eller nedrykning. Vi sad nemlig efter dygtighed - så vidt læreren og skolekommissionen kunne skønne. Men selv om jeg i det sidste skoleår opnåede den sjældne karakter af 4+ i regning kom jeg dog aldrig til at indtage førstepladsen for man blev kun flyttet op, hvis man havde et helt point mere.

Lærerne

De første fire år, jeg gik i skole, havde vi en dygtig og meget streng lærer, som hed Chr. Nielsen.

Han fik i 1903 det Benzon - Gersdorffske Legats præmie for duelighed som lærer, han havde da været lærer i Vejlbj i 8 år. Det samme legat fik lærer Nørregård efter 8 års skolegerning i Røjle-Tårup, og da blev det i avisen fremhævet, at det var en lærer, som aldrig slog sine elever.

Det kunne ikke siges om lærer Nielsen, der tit straffede de slemme drenge på den måde, at de skulle bøje sig ned, og så fik de nogle slag bagi med spanskrøret. Jeg ved ikke, om de forbedrede sig af den grund. Det var næsten altid de samme knægte, der måtte stå "strambuks".

Med så mange børn i klassen var det næsten nødvendigt, at de store hjalp de små. De blev sendt ned til de nederste pladser, hvor de sidst ankomne sad, og så stavede de med hver sin elev. Belønningen faldt engang omgående, da en pige (det var ikke Sofie) hjalp en af de små drenge, der sagde tak for hjælpen og - til stor fryd for læreren - gav hende et kys på kinden.

Undervisningen.

Hele klassen stavede også i kor, højt og tydeligt, mens kroppen bevægede sig

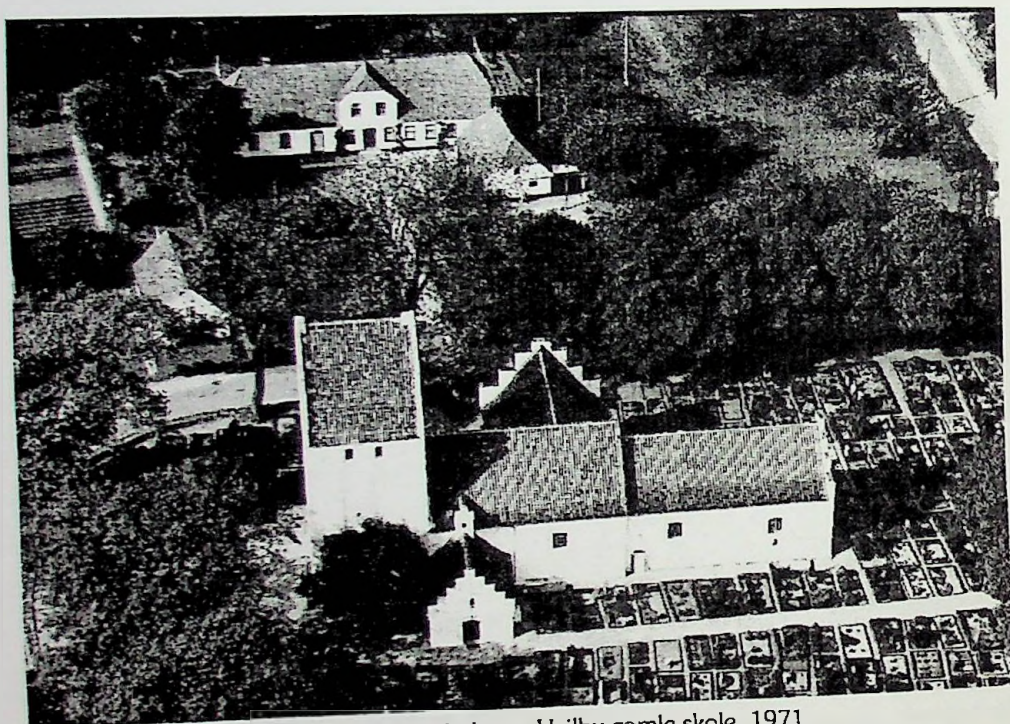
frem og tilbage i takt. Vi kunne overdøve grisene ovre i Hans Jørgens svinesti, selv om han fodrede.

Mens 2. og 3. årgang skrev skønskrift, kom de små op til pulten, hvor vi stod i en lille klynge, mens lærer Nielsen fortalte bibelhistorie. Næste dag genfortalte vi det i kor, og på den måde fortsatte det, indtil vi selv kunne læse og fik en bibelhistorie. Lidet anede jeg den gang, hvilke kvaler, jeg skulle opleve i den lille klasse, fordi jeg ikke kunne lektierne ordret efter bogen.

Læsetimen begyndte med, at en stor dreng og pige delte læsebøgerne om, én til hvert bord. Mens vi læste, sad læreren ved pulten og rettede diktater og genfortællinger. Engang imellem sagde han: "Den næste", og så gjaldt det om at vide, hvor "den næste" skulle begynde. Når det var godt overstået,

benyttede vi læsetimen til at skrive små billetter til hverandre eller til "frilæsning". Der var bøger nok at tage af i Vejlbys Sogns Læseforening, og det var ganske ufarligt at sidde med en god bog, som let kunne skubbes ind under bordet, hvis læreren skulle være i farvandet.

I den store klasse læste vi hver lørdag i nogle skriftlæsningsbøger med meget forskellig skrift. De gotiske bogstaver var svære, og det gik bedst med at læse, hvis vi kunne stykket omtrent udenad. Den første gang Alfred var til eksamen, spurgte Hans Jørgen ham, om han havde fået brugt sin eksamenstøre. Men far og mor kendte ikke den skik, at skulle solde på eksamensdagen, så Alfred havde ingen tore. Han fik da én af Hans Jørgen, brugte 2 øre og havde 8 øre på lommen hjem.

Luftfoto af Vejlbys kirke og Vejlbys gamle skole, 1971
Aerodan Luftfoto: Middelfart Byarkiv

Til Vejlbys fed for at bade .

Når vi var kommet i den store klasse og begyndte kl.. 7 om sommeren, kunne det ske, at hr. og fru Nielsen i den aller- varmeste tid gik med hele flokken ned til Vejlbys fed for at bade. Det foregik efter skoletid, og det kunne være drøjt nok at marchere den lange vej lige i middagsheden. Desuden måtte vi børn fra Røjle også slæbe på vore tomystre, fordi vi måtte gå direkte hjem over Kogager. Ved stranden var der som regel ikke andre end os, der havde fået lyst til et forfriskende saltvandsbad. Jeg kan ikke mindes, at børnene havde bade- dragter på. Det var heller ikke nødven- digt for alt gik pænt og sømmeligt til. Lærer Nielsen badede med drengene til højre for vejen, og fru Nielsen med pigerne til venstre for vejen

"Offersedler" til jul-

Den sidste skoledag før jul læste læreren en julehistorie, og vi sang nogle julesalmer. Inden vi gik hjem, gav han os nogle små hvide og blå firkantede "offersedler" med navn på. Dem skulle vi tage med hjem til Røjle og aflevere de rigtige steder. Når folk gik i kirke 1. juledag, skulle de bringe deres offer - indpakket i sedlerne - til præst og degn. Men læreren måtte tit skrive navn på nye sedler ved de næste højtider, fordi de gamle ikke var kommet tilbage. Vi kunne af mærkerne på papiret se, hvor meget folk havde ofret. I fars offersedler var der tydelige omrids af en tokrone, nogle ofrede 1 krone, andre et endnu mindre beløb - eller slet intet.

Ingen lærerinder - tak

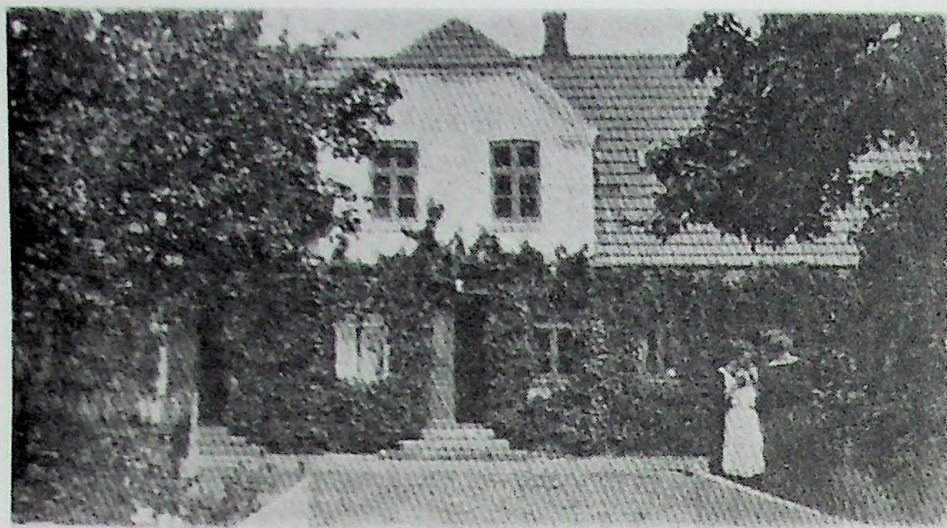
I oktober 1907 blev der holdt et skole- møde i Røjle forsamlingshus, hvor det blev vedtaget, at der skulle bygges til ved alle fem skoler i sognet og ansættes eksaminerede andenlærere. Det blev

stærkt pointeret, at det ikke skulle være lærerinder, som blev ansat, og efter de forskellige udtalelser at dømme, mente man vist på den tid, at lærerinder hver- ken havde evner eller dygtighed til at undervise. Afgørelsen var nok ikke helt tilfredsstillende, for allerede en måneds tid senere indvarslede folk fra Staurby, Aulby, Røjle skov og Vejlbys fed til et nyt skolemøde. Dette var endnu bedre besøgt end det første og der var en livlig diskussion i over tre timer. Folk - det ville være rigtigere at sige mændene - fandt, at udgifterne ved skolebyggeri og ansættelse af andenlærere ville blive en alt for stor belastning for kommunekas- sen. De kunne højst gå med til at an- sætte andenlærere, hvor det var strengt nødvendigt. Lærerinderne fik en slags oprejsning, idet 57 af de fremmødte havde indset, at det ville være billigere at ansætte lærerinder og henstillede derfor til sognerådet, at disse måtte komme i betragtning, hvor det var nød- vendigt at forøge lærerpersonalet. I øvrigt overlod forsamlingen til sognerå- det til at afgøre sagen på bedste måde. Ved et senere sognerådsmøde fandt sognerådet imidlertid, at der ikke var penge i kassen hverken til det ene eller andet forslag, men det kunne strække sig til at yde et tilskud til en privatskole i Kustrup.

Lærer Grubbe.

I sommerferien 1908 flyttede lærer Chr. Nielsen til Odense, hvor han var blevet ansat som lærer ved Jernbanegades skole. Jeg holdt meget af ham, så jeg var ked af, at han rejste.

Inden lærer Grubbe blev kaldet til enelærer og kirkesanger i Vejlbys fed, blev embedet passet af en ung vikar, som slet ikke kunne styre børnene, der hav- de været kørt i så stramme tøjler. De tog helt magten fra ham og en

Veilbu Skole o. 1920

dag hævnedes han sig ved at lade os skrive afskrift hele dagen. Vi begyndte straks om morgenen, og der var flere børn, som skrev hele stiebogen ud. Sofie fik krampe i fingrene af at skrive så meget, og far var misfornøjet med skolen og vikaren.

Da lærer Grubbe kom; blev det igen bedre med orden og disciplin. Han var ikke nær så streng som lærer Nielsen, men vi lærte heller ikke så meget som tidligere. Han passede ikke sin skole så godt.

Lærer Grubbe var god til at fortælle, men han tog det ikke så nøje, om vi havde tilegnet os stoffet. Som sang- og gymnastiklærer var han meget dygtig. Vi fik skrevet sange op, der endnu ikke var kommet med i skolesangbogen, f.eks. "Se, nu stiger solen af havets skød", "Gud, du som lyset og dagen oplod" og "Østerlide! Østerlide! det var vore drømmes land". Bagefter lærte vi melo dierne. Ligesom i lærer Nielsens tid begyndte vi altid skoledagen med en

morgensang, hvorefter læreren bad Fadervor, og dagen sluttede med en aftensang. Men lærer Grubbe lod os også synge en sang, når det passede ham, og så gik han frem og tilbage og spillede på sin violin.

Da vi ingen gymnastiksal havde ved skolen, blev det kun til lidt friluftsgymnastik om sommeren og endnu mindre skolestuegymnastik om vinteren.

Lærer Grubbes interesse for gymnastik viste sig også på den måde, at han fik sat fart i gymnastikken i Røjle forsamlingshus, hvor han allerede i vinteren 1909-10 havde 2 hold voksne, 1 hold drenge og 1 pigehold, hvor vi naturligvis var med.

Før kirkerne blev bygget i Strib 1911 og i Røjle skov 1914, blev alle de kirkelige handlinger i sognet foretaget i Vejlby kirke. Men også efter at kirkerne var bygget, blev mange døde fra den nordlige del af sognet ført til Vejlby for at blive begravet i familiegravstedet på Vejlby kirkegård. Det skete derfor ikke

så sjældent, at lærer Grubbe skulle over i kirken for at synge ved et bryllup eller en begravelse. Han var borte en times tid, og imens kom fru Grubbe ind for at læse med os. Men i mit sidste skoleår blev jeg hendes afløser. Dansktimen blev i dagens anledning lagt hen til om eftermiddagen, og børnene skulle enten læse eller skrive en diktat. Jeg gik frem og tilbage mellem pulten og bordene med læsebogen i hånden, og når jeg dikterede, stod jeg engang imellem og kiggede ud ad vinduet ligesom lærer Grubbe plejede at gøre. Imens kunne børnene nå at sammenligne de vanskeligste ord med sidekammeratens og få eventuelle fejl rettede. Jeg undrer mig i dag over, at der aldrig var uro i klassen, men børnene havde jo også hørt læreren sige, inden han gik: En time efter skoletid til urostifteren!

Når folk kom at melde fødsel, dåb eller andet til kirkebogen, kunne det tage lang tid inde på kontoret, og imens skulle vi skotte os selv. Det blev naturligvis ikke til så meget, men en genfortælling kunne vi da altid skrive. Genfortællingen foregik på den måde, at vi den ene dag skrev den som en diktat på tavle og stavede den igennem til sidst, for at vi selv kunne rette fejlene. Efter punktum skulle der jo altid skrives med stort begyndelsesbogstav, men kom vi til et navneord begyndte vi med at sige "stort" og stavede derefter ordet ved at dele det og trække leddene sammen efterhånden. Som slutning skulle tavlerne gøres rene, men vi gjorde det ikke grundigere, end at vi næste dag kunne se, hvad der havde stået, og således få en god genfortælling skrevet ind i stilebøgerne. Det pyntede godt på karaktererne samtidig med, at det var en lettelse for læreren, når han skulle rette genfortællingerne.

Det kunne ske, at vi fik en stil, som vi

skulle skrive hjemme. Emnet blev opgivet, og så var det til os selv, hvad vi ville skrive. Engang lød stilen: "Om elementernes rasen". Da var vi i knibe, for vi vidste ikke, hvad elementerne var. Ved min sidste eksamen hed stilen: Vejlbys sogn. Den blev skrevet i skolen et par dage før, og læreren skrev en udførlig disposition på den store tavle. "Husk Strib kirke", sagde han. Havde vi endda fået en lignende disposition, da elementerne rasede!

Hyggelige morgener i skolestuen.

Det var dejligt en kold og halvmørk vintermorgen at komme ind i en lun skolestue, for selv om der ikke altid var blevet fyret op i kakkelovnen, var udluftningen dagen før foretaget så sparsomt, at der dog var blevet et par plusgrader tilbage.

Hvor læreren havde fælles brændselsordning med skolen, og det var det almindelige, havde han pligt til at fyre op i skolestuen om morgenen. Det var dog geme hans kone, som fik den fornøjelse, og når de inde hos lærerens kunne høre, at der blev gået med skoledørene, varede det ikke længe, før fru Grubbe kom ind og stak en tændstik i kakkelovnen. Det var tydeligt at se, at hun var kommet i tøjlet i en fart. Hun var vist hverken vasket eller redt - redt var hun i al fald ikke, for håret hang i tjavser.

Det var hyggeligt, når det buldrede godt i kakkelovnen. Vi snakkede lidt om lektierne og så hinandens hjemmeopgaver. Om morgenen var det de mere stille syslers tid, og tavlerne egnede sig udmærket til legen "Trip -trap - træsko" eller til at regne og tegne på, men i middagsstunden var der liv inden døre, især hvis vejret ikke fristede os til at være ude, for vi vidste, at læreren ikke viste sig inden kl. 13, - så skulle det da gå særdeles støjende til.

Lærer H.C. Nielsen, Vejlbyskole 1894-1908

Om blomster og lege.

I 1907 havde kulturministeriet svaret på en forespørgsel angående blomster i skolestuen:

"Kulturministeriet har ikke noget imod, at der er potteplanter i skolestuens vinduer, når bare de ikke lugter ilde eller tager for meget lys. Et vindue skal dog være fri for blomster". Derfor kunne lærerkonen med god samvittighed anbringe sine mindre pæne blomster i skolestuen, og der skete ikke større skade, selv om en urtepotte i kampens hede røg på gulvet. Det værste for synderen var vel at komme ind i køkkenet og melde det passerede.

Men at lege ude på legepladsen var dog bedre. Drengene og pigerne legede i almindelighed godt sammen. "Sidsten", "Op og ned 1-2-3" med mål i begge ender af legepladsen, "Kolombus", hvor der efterhånden blev fanget så mange, at der dannedes en lang kæde, "Stå-trold", "Banke ud" og mange flere.

"Pind" eller "Fip" blev spillet ved hjælp af et par mursten og en lille og stor pind. Men hvis drengene absolut ville lege med sig selv og spille "Kniv", havde pigerne deres bolde at more sig med. De to murpiller ved kirkegårdsågen over for legepladsen blev altid benyttet til "Tyvespil", hvor vi spillede med boldene på tyve forskellige måder.

Jeg tror, jeg i dag kunne rekonstruere spillet, der begyndte med 1 og endte med 20, lige fra den letteste måde, der bare var at gribe bolden, til den sværeste, som vi skulle spille tyve gange uden at tabe bolden.

Kan kvinder sidde i skolekommissionen?

De sidste år, vi gik i skole var mor ganske ulovligt - blevet valgt ind i skolekommissionen. Kulturministeriet havde nemlig på en forespørgsel om kvinders valgbarhed til skolekommissionen svaret "Kvinder kan kun anses for valgbar til skolekommissionen, når de enten er medlemmer af det kommunale råd eller er enker med undervisningspligtige børn". Når mor skulle overvære de forskellige eksaminer i sognets skoler fik hun på den måde 6 dages "ferie" fra kl. 8. Hun nød ikke alene sin frihed, men var tillige stærkt optaget af arbejdet i skolen, som hun interesserede sig meget for.

Den gamle rare pastor Larsen (f 1837), der som andre præster var "født" til at være formand for skolekommissionen, sad et år og skrev eneste 4 taller i eksamensprotokollen til de børn, som ikke hakkede alt for slemt i det i læsetimen. Mor benyttede imens tiden til "frilæsning" og morede sig meget over "Musefamilien i Rynkeby præstegård", som hun ikke tidligere havde stiftet bekendtskab med.

Lods Hans Jørgensen Striib

Af Poul Herman Pedersen

Hans Jørgensen Striib, der stammede fra et lille husmandssted i Vejlbj, blev den første faste lods i Middelfart, idet han i 1843 afløste den hidtidige mere eller mindre selvudnævnte lods Mogens Lassen, der ikke rigtigt kunne navigere og manøvrere de noget større skibe, der blev bygget, da der i begyndelsen af 1820'erne kom mere gang i vareomsætningen.

Hans Jørgensen Striib, der var lods fra 1843 til 1848, havde sejlet til søs i sine unge dage, havde deltaget i hele krigen mod England 1807/14 og var med i flere søslag, bl.a. ved København og i Storebælt ombord i linieskibet 'PRINDS CHRISTIAN'. Efter krigen gik han på langfart men vendte hjem i 1819, giftede sig og bosatte sig i Vestergade i Middelfart.

Hans Striib var en fattig mand, der ikke engang ejede en jolle, så da han blev udnævnt til lods måtte han låne sig frem hver gang han skulle ud at lodse et skib til kaj; det skete dog ikke ret ofte, og der kunne gå flere måneder uden anløb, så hans årlige indtægt ved lodseriet beløb sig til ikke mere end 20-30 Rdl. årligt. Hans Jørgensen Striib forsøgte ved flere lejligheder om en fast aflønning men det blev ikke støttet af 'Oberlotsen' F. Lutken i Svendborg, som tværtimod anbefalede, at man nedlagde lodseriet og ydede lods en lille pension.

Korrespondancen derom fremgår af Marineministeriets referatsprotokol fra februar til juni 1848:

Middelfart den 7. Februari 1848.

Hans Jørgensen Striib Lods udi Middelfart Sund ansøger underdanigst det højkongelige Admiralitet og Commisariats Kollegium om at forundes den Naade at vorde tillagt fast Gage som Lods ligesom Lods en i Frederitz, da ellers ingen Mand kan leve at være Lods her og i Middelfart Sund og til sammes Havn, hvilket dog er nødvendigt

Underdanigst

At den i Middelfart ansatte Lods nødvendigvis maae være hjemme eller dog parat til enhver Tid, naar der er aabent vande, er naturligt, men at ingen Mand kan leve med Familie af 20-30 Rdl. om Aaret, som er alt hvad Lodseriet her giver af sig, det vover jeg allerunderdanigst at forestille for det højkongelige Kollegium.

I Aaret 1807 blev jeg som indrolleret udskrevet til Tjeneste ombord i Linieskibet PRINDS CHRISTIAN, der som Cadetskib under Commandeur Schneedorfs Kommando til Efteraaret kom ind til Norge og blev jeg med flere Danske dengang sat ombord i Linieskibet LOUISA AUGUSTA der til samme Tid laae i Norge, og kom vi om Vinteren 1807 til 1808 ned til Kjøbenhavn. I Aaret 1808 blev jeg udskrevet til Tjeneste paa Kanonbaadende i Storebælt og kom til Nyborgs Røflotille under daværende Capitainnu Admiral Schønheiders Kommando. I Krigsaarene tjente jeg saaledes stedse i de Affairer og Slag som vi Danske, der laae i Storebælt, enten samlede eller blot Nyborgs Røflotille havde med de Engelske i disse Aar. Da Krigen var endt beordredes jeg til Tjeneste mellem Striib og Frederitz, og hvor ellers gjordes nødvendigt i Lillebælt, og da jeg senere afmønstredes foer jeg en del Aar til Coffardies og nedsatte

mig derpaa som gift Mand i Middelfart som Fisker og Husmand.

Da Havnen her ved Middelfart blev anlagt, indsaae man at en Lods var nødvendig for at kunne altid være til Stede naar Skibe enten forlangte Lods gennem Middelfart Sund Nord paa eller for at bringe de Skibe, der ville ind i Havnen hertil, og dengang for 6 Aar siden blev jeg ansat som fast Lods her uden at forundes nogen fast Indtægt men demod med Forpligtelse stedse at være parat til at lodse Skib, der forlangte min Tjeneste for de lovbeftalede Lodspenge, der som underdanigst anført, sjældent udgør 30 Rdl. aarligt uden at turde nogensinde forlade min Post for at søge mig andet Erhverv.

Efter saaledes i mange tunge og besværlige Aar at have tjent Hans Majestæt Høiselig Konge Christian VII er det, at jeg nu i dybeste Underdanighed vover at fremkomme med denne min Ansøgning med underdanigst tilføiende at jeg gentagne Gange i de sidste Aar er blevet brugt som Lods af vor nuværende allemaadigste Konge Hans Majestæt Kong Frederik VII, naar Allehøistsammes Lystbaad NEPTUN har passeret Middelfart og Fænø Sund ned til Aarøsund - uden nogensomhelst Klage over mig som Lods eller mind Opførsel.

Det er da saaledes, at jeg Høist underdanigst vover at gentage mind ydmyge Bøn, nemlig at maate høist naadigst forundes en lignende fast Løn som den, der er tilstaaet Lodsen i Frederitz, nærende det underdanigste Haab at have forsøgt at forestille de Grunde, som jeg bønfaller om at maate tale for allemaadigst Bønholdelse.

Underdanigst

Hans Jørgensen Striib, Lods Middelfart

Denne korrespondance fortsætter bl.a. med en indstilling fra Overlods Lutken om at tilstå Hans Jørgensen Striib en passende årlig hjælp fra Søkvesthusets Fond og iøvrigt nedlægge lodseriet ved Hans Striibs bortgang. Lodsen kunne ikke som fast ansat nyde understøttelse fra Middelfarts fattigkasse.

Lutkens indstilling godtages og der bevilges Hans Striib en årlig ydelse fra Søkvesthuskassen på 6 Rdl. på grund af at han have gjort 6 Orlogstogter.'

Den 28/6 1948 meddeler Lutken at Hans Striib er afgået ved døden, og at han trods sin tidligere indstilling om at nedlægge lodseriet ved Middelfart har ansat Peder Herman Pedersen som fast lods under hensyntagen til den herskende krigstilstand i landet.

I de følgende 100 år blev lodseriet i Middelfart varetaget af 'Hermænneme', indtil Hans Jørgen Henriksen blev ansat som havnelods, hvorefter det øvrige lodseri blev overtaget af Fredericia-lodseme.

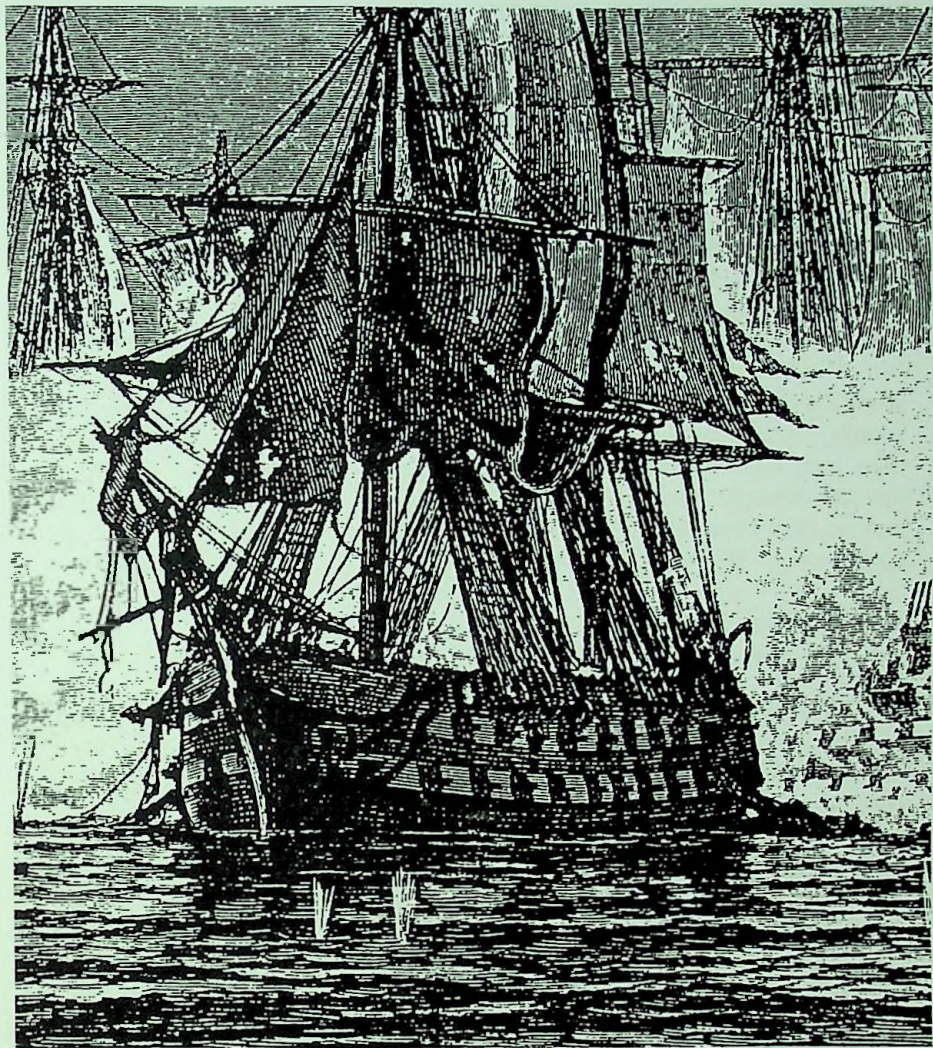
En beskrivelse af PRINS CHRISTIAN FREDERIKS skæbnedag: 'Prins Christian Frederik.

"Prinds Christian Frederik" afgik den 21 marts 1808 under kaptajn C. W. Jessen fra Helsingør til Storebælt for at erobre eller fordrive en engelsk fregat samt nogle mindre fartøjer. I bæltet mødte man uventet tre engelske fregatter og to lineskibe, og den 22. marts 1808 kl. 19.30 indledtes søslaget ved Sjællands Det danske krigsskib kunne selvfølgelig ikke i længden klare sig mod overmagten. Skibet blev derfor sat på grund efter et par timers kamp og kl. 22.30 strøg man flaget. Blandt de dræbte på dansk side var den unge løjtnant Peter

Willemoes, der havde høstet stor hæder i 1801 for sin indsats under slaget på Reden og herved især var blevet pigernes ven. Englænderne søgte næste dag at slæbe "Prinds Christian Frederik" af grunden. Da det mislykkedes, stak de

fartøjet i brand, og om aftenen kl. 22 sprang det i luften. Med udgangspunkt i dette søslag skrev N. F. S. Grundtvig i 1810 digtene "De snekker mødtes i kvæld på hav" og "Kommer hid I piger små!".

Knud Madsen

PRINDS CHRISTIAN Frederik's kamp ved Sjællands Odde, 22. marts 1808
(Fra J. L. Tuxen 'Den danske og norske Sømagt, 1875 efter tegning af Holger Drachmann)

OPFØLGNING.

Vedr. artiklen Hans Jørgensen Striib

Foruden Hans Jørgensen Striib har vi et andet bysbarn, der deltog i Englandskrigen, Peder Poulsen.

Middelfart Avis den 31. januar 1871:

I Nærheden af Middelfart døde i Fredags en Veteran fra Krigene i Aarhundredets Begyndelse, nemlig Fæstehusmand Peder Poulsen, født i December Maaned 1777 og altsaa nu over 93 Aar gammel. I Aaret 1801 var han som Soldat i Kjøbenhavn og gjorde under Englændemes Angreb Tjeneste paa "Strickers Batten" paa Amager. - Han levede hele sit Liv i smaa Kaar, senest i en meget lang Aarrække i Røile-Taarup (Veilby Sogn) som Fæster af et Huus med en temmelig stor Have, men han har desuagtet ved sin store Arbeidsomhed altid været istand til at erhverve sig et tarveligt Udkomme. (Meddelt).

Vedr. artiklen Danmarks Sokrates, Bavnem 1996,3.

Ny viden om Børge Riisbrighs broder. Knud Christian Riisbrigh er født c. 1733 i Vejlbj på Fyn, broder til ovennævnte Børge Riisbrigh. Han blev 1749 student fra Fredericia skole, tog 1750 Baccalauregraden, var 1755-60 alumne på Valkendorfs Kollegium og blev senere hospitalforstander i Randers. Død 11. December 1777.

(Ehrencron-Müller: Forfatterleksikon omfattende Danmark og Norge og Island indtil 1814, bd. VII. 1929.)

Vedr. artiklen Mordet på Mette Gulløv, Bavnem 1998,1.

Arne Schmidt Andersen fortæller: Min far var sognefoged, og der kom ofte politifolk i mit hjem. En af dem fortalte, hvordan morderen Jeppe Jeppesen grinende havde sagt: jeg lavede Mette Gulløv til en sparebøsse (altså ved at kløve hendes hoved med øksen).

Skråt over for mordstedet på Striib landevej 78 boede Christian Slagter, som havde det vi kaldte en "kadaveranstalt" (destruktionsanstalt).

Måske var han inspireret af mordet på Mette Gulløv, for han kom til min far og bad om en anbefaling til at blive skarpretter/bøddel i Tjekkosllovakiet, som han havde læst søgte en sådan: Så de kan komme med ligeså mange det skal være, jeg skal hurtigt ekspedere dem af med livet.. Han gik dog bort uden anbefaling.

VENDS 99

Årbog for Lokal- og
Kulturhistorie på Vestfyn.

Bogen kan bestilles hos
bestyrelsen **inden** 1. november.

Medlemspris: **80.00**

FORENINGENS ARRANGEMENTER 1999

Mandag d. 6. september	BONDELIV I GAMLE DAGE
-------------------------------	------------------------------

Aulby skole
Vejlbyvej 7

Willy Klüver, Hjemstavnsgården i Gummerup vil fortælle om tro, overtro, vejrvarsler, helgendage, højtidsfester og hverdagsgilder i det gamle bondesamfund. Willy Klüver er kendt som en sprudlende foredragsholder, der har harmonika og evt. et par gode historier med, når han holder foredrag.

Mandag d. 22. November	GENERALFORSAMLING OG 'HUSMÆND'
-------------------------------	---------------------------------------

Strib Idrætsefterskole
Strandvejen 226

Skjold Christensen, Aulby skole vil fortælle om husmænd, deres levevilkår og dagligdag belyst ved en husmandsfamilie på Nordvestfyn. I slutningen af 1800-tallet var der relativt få husmandsbrug, men efter udskiftningen og div. Landboreformer var man i 1945 oppe på 109.000 husmandsbrug.

